

tieprocessen, waardoor angstvallig vasthouden aan bestaande systemen op de loer ligt. Denk bijvoorbeeld aan het arbeidsmarktbeleid. Bedrijven die werk uitbesteden aan lagelonenlanden, kunnen besparen op arbeidskrachten in eigen land. Doorgaans gaat het om laaggeschoold werk.

Ook kan concurrentie betekenen dat bepaalde industrieën niet langer rendabel zijn en inkrimpen of zelfs verdwijnen, met banenverlies als gevolg. Zeker in een tijd dat de werkgelegenheid onder druk staat en er meer vraag naar dan aanbod van werk is, staat het beschermen van banen hoog op menig politieke agenda.

EIGEN MARKT VOOROP

Afgelopen jaren zijn tal van protectionistische maatregelen genomen. Veelal gaat het om invoerheffingen, invoerquota of subsidies aan het binnenlandse bedrijfsleven. Daarmee kunnen autoriteiten bescherming bieden aan eigen producten ten opzichte van goedkopere en/of betere producten uit het buitenland. Dergelijke beschermingsmaatregelen beperken de internationale handel.

Zo stelde de Europese Unie een importhetfening in op zonnepanelen uit China. Het Aziatische land subsidieerde zonnepanelen, waardoor producenten deze beneden de normale prijs op de Europese markt konden dumpen. Europese producenten dreigden door oneerlijke concurrentie in problemen te raken en banen stonden op het spel.

Frankrijk kwam met extra voorwaarden om werkgelegenheid te waarborgen, nadat het Amerikaanse conglomeraat General Electric een bod had uitgebracht op de energietak van het Franse

Alstom. En tijdens de financiële crisis steunden overheden bedrijven, vooral financiële instellingen, met belastinggeld. En niet te vergeten is de dynamiek op de valutamarkt, waarbij centrale banken met hun geldmarktbeleid de muntwaarde kunnen drukken om de exportsector te helpen.

Ondanks een reeks aan protectionistische maatregelen is van isolement op dit moment geen sprake. Nog altijd treffen landen handelsverdragen met elkaar. Dan kan het gaan om een afspraak op wereldschaal, zoals het beoogde Trans-Atlantisch Vrijhandels- en Investeringsverdrag tussen onder meer de Europese Unie en de Verenigde Staten, maar ook op kleinere schaal tussen twee landen onderling. Steeds vaker maken landen afspraken op het gebied van mensenrechten en milieu.

KENTERING

Toch zijn er zorgelijke ontwikkelingen op het gebied van globalisering. Allereerst zijn er de sancties tegen Rusland naar aanleiding van de oorlog in Oekraïne. De economische druk op Rusland mag gerechtvaardigd zijn gezien de rol van het land in het conflict in het buurland, op een hoger niveau spelen andere zaken. Economische belangen worden hier ingezet om politieke doelen te bereiken en dat is een ontwikkeling die veel econo-

ONDANKS EEN REEKS AAN PROTECTIONISTISCHE MAATREGELEN IS VAN ISOLEMENT OP DIT MOMENT GEEN SPRAKE

men zorgen baart. Ook de rol van de VS is opvallend. Globalisering gedijt goed als er een of meerdere sturende mogendheden zijn. De Amerikaanse regering heeft de afgelopen jaren laten merken die rol van wereldleider minder sterk te willen spelen.

Behalve economische activiteiten is ook die andere pijler onder internationale samenwerking aan slijtage onderhevig. Het gaat hier om digitale communicatie, internet, dat zich niet laat temmen door nationale grenzen. Maar in landen als China, Rusland en ook Turkije is de vrijheid van digitale communicatie recent of al langer in het geding.

HANDELSOORLOG

Probleem bij de beperking van wereldwijde samenwerking is dat iedere actie een tegenreactie kan uitlokken. Een vergaande variant en schrikbeeld voor economen en politici vond plaats in de zomer van 1930. In de Verenigde Staten werd de zogeheten Smoot-Hawley Tariff Act aangenomen.

Een petitie vanuit economen bleek tevergeefs, de politiek drukte economisch nationalisme door. Importheffingen op buitenlandse producten volgden. Het duurder maken van import was bedoeld om de eigen economie te stimuleren en banen te beschermen. In werkelijkheid ontketende de protectionistische maatregel een kettingreactie aan tegemaatregelen vanuit het buitenland. De wereldhandel zakte met bijna 70 procent ineen en massawerkloosheid volgde.

De geschiedenis herhaalt zich nooit op dezelfde manier en de uitgangspunten zijn nu fundamenteel anders dan in de jaren dertig. Toch is het goed om de lessen uit het verleden in het achterhoofd te houden als globalisering opnieuw ter discussie staat.

